

TEMAT NR 8: PODATKI

1. KTO PŁACI PODATKI?

Podatek to przymusowe, bezzwrotne i nieodpłatne świadczenie pieniężne o charakterze powszechnym, nakładane z mocy prawa przez państwo lub inne organy władzy publicznej (np. samorządy lokalne) na osoby fizyczne i prawne.

Do ich płacenia są zobowiązani **podatnicy**, którymi są:

- a) osoby fizyczne, czyli każdy człowiek mający **zdolność prawną**,
- b) **osoby prawne**, czyli jednostki organizacyjne mające **osobowość prawną**,
- c) **jednostki organizacyjne**, które nie mają osobowości prawnej, ale posiadają zdolność prawną i prowadzą we własnym imieniu działalność gospodarczą.

2. DLACZEGO PŁACIMY PODATKI?

Podatki spełniają trzy główne funkcje:

- a) fiskalną - są głównym źródłem dochodów budżetu państwa, gwarantują finansowanie wydatków publicznych. Jest to pierwotna, najstarsza funkcja podatków.
- b) redystrybucyjną są instrumentem przesuwania dochodów pomiędzy różnymi grupami społecznymi.
- c) stymulacyjną - są wykorzystywane przez państwo jako instrument oddziaływania na decyzje podmiotów gospodarczych w celu skorelowania ich z założeniami polityki gospodarczej i społecznej państwa.

3. RODZAJE PODATKÓW.

Ogół podatków funkcjonujących w państwie w określonym czasie tworzy system podatkowy. Mnogość i różnorodność stosowanych współcześnie podatków wymaga dokonania klasyfikacji ich ogółu przy uwzględnieniu różnych kryteriów.

Z punktu widzenia jedności podmiotu opodatkowania wyróżnia się podatki:

- a) **podatki bezpośrednie** – to typ podatków, których zasadniczą cechą w intencji ustawodawcy jest jedność podmiotu opłacającego ten podatek i ponoszącego jego faktyczny ciężar ekonomiczny. W praktyce gospodarczej jednak zdarza się czasem, że podatek nałożony

na określony podmiot gospodarczy jest przerzucany (wbrew intencji prawa) na inny podmiot poprzez wliczenie go do ceny towaru. Do podatków bezpośrednich zalicza się podatki dochodowe i podatki majątkowe,

b) **podatki pośrednie** – to typ podatków, których konstrukcja rozdziela podmiot gospodarczy zobowiązany do ich naliczenia i zapłacenia od podmiotu, który ponosi ich faktyczny ciężar ekonomiczny. Wiąże się to z założonym przez ustawodawcę zjawiskiem doliczania podatków pośrednich przez sprzedawcę do ceny produktu (w sposób ukryty lub jawny), w rezultacie czego faktycznie (choć pośrednio) ich ciężar ponosi nabywca. Do podatków pośrednich zalicza się wszystkie podatki od obrotu i konsumpcji (np. podatek VAT).

Rodzaj przedmiotu opodatkowania jest podstawą podziału podatków na:

a) **podatki dochodowe** – to ogół podatków, w których przedmiotem opodatkowania jest osiągnięty przez podmiot gospodarczy, podlegający obowiązkowi podatkowemu dochód, będący zarazem źródłem opłacenia tego podatku. Kwota należnego podatku dochodowego uzależniona jest od wysokości dochodu, będącej podstawą opodatkowania, oraz od obowiązującej skali podatkowej. Podatki dochodowe są płacone zarówno przez osoby fizyczne, jak i prawne, jednak wg różnych zasad. W systemach podatkowych różnych krajów podatki dochodowe mogą przyjmować różne formy.

W gospodarce rynkowej są to najczęściej:

- **podatek dochodowy od osób fizycznych** - to osobisty podatek dochodowy, Personal Income Tax, PIT, powszechny, bezpośredni podatek o charakterze globalnym od dochodów uzyskiwanych przez osoby fizyczne ze stosunku pracy, emerytur, rent, zasiłków dla bezrobotnych, z działalności gospodarczej na własny rachunek, wykonywania wolnego zawodu, twórczości i działalności naukowej, oświatowej, literackiej, artystycznej i publicystycznej (w oparciu o umowę-zlecenie lub umowę o dzieło), z kapitałów i praw majątkowych oraz ich sprzedaży. Podstawą opodatkowania jest dochód, stanowiący różnicę między przychodem pieniężnym i ewentualnie w naturze a kosztami jego uzyskania ustalonymi w wielkości rzeczywistej - w odniesieniu do podatników prowadzących działalność gospodarczą, lub w formie zryczałtowanej - w przypadku pozostałych podatników. Podatnikami są wszystkie osoby fizyczne osiągające dochody, płatnikami są sami podatnicy (w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek) lub ich pracodawcy. Źródłem opłacenia podatków dochodowych od osób fizycznych jest opodatkowany dochód. Podatek jest naliczany i odprowadzany do urzędu skarbowego zaliczkowo w momencie uzyskiwania dochodu, a rozliczany przez podatnika (lub na jego

wniosek przez pracodawcę, jeśli osiąga dochody tylko z jednego źródła) po upływie roku podatkowego,

- **podatek dochodowy od osób prawnych** – to podatek dochodowy od osób prawnych, powszechny, bezpośredni podatek o charakterze globalnym, płacony przez jednostki organizacyjne posiadające osobowość prawną, a także państwowe jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej. Przedmiotem opodatkowania jest całkowity dochód tych jednostek, niezależnie od źródła i rodzaju, będący różnicą pomiędzy przychodami pieniężnymi a kosztami ich uzyskania, ustalonymi na podstawie ewidencji księgowej, pomniejszony o darowizny na przewidziane ustawą cele.

b) **podatki majątkowe** – to ogół podatków związanych z prawami własności.

Podatki majątkowe można podzielić na cztery grupy:

- **podatki od posiadania majątku**. W zależności od obowiązującego systemu podatkowego mogą to być podatki od całkowitej wartości majątku należącego do danego podmiotu gospodarczego (majątku ruchomego i nieruchomego, gotówki, wkładów bankowych itp.)

lub - częściej - tylko od określonych jego składników. W Polsce najważniejszymi podatkami tej grupy są: podatek rolny, podatek od nieruchomości, podatek od środków transportu.

- **podatki od przyrostu majątku**. Przedmiotem opodatkowania jest nabycie rzeczy lub praw majątkowych w drodze kupna, darowizny lub spadku. Do tej grupy zalicza się podatek od spadków i darowizn oraz opłatę skarbową.

- **podatki od wzrostu wartości posiadanego majątku**, gdy wzrost ten nastąpił z przyczyn niezależnych od właściciela. Przykładem może być opłata adjacenska, płacona przez właścicieli nieruchomości z tytułu wzrostu ich wartości wskutek np. finansowanego przez władze lokalne uzbrojenia terenu, zmiany planu zagospodarowania przestrzennego itp.

- **podatki od transformacji substancji majątkowej**. Są to podatki płacone w przypadku sprzedaży lub zamiany rzeczy lub praw majątkowych na inne rzeczy lub prawa majątkowe.

W Polsce przyjmują one postać opłaty skarbowej.

c) **podatek od towarów i usług, podatek od wartości dodanej, podatek VAT**, forma podatku obrotowego stosowana obecnie w większości krajów świata, również w Polsce od 1993. Przedmiotem opodatkowania jest wartość sprzedaży towarów i usług, a podstawą opodatkowania jest przyrost ich wartości netto w danej fazie procesu gospodarowania (wartość dodana). Jest podatkiem wielofazowym, ale pozbawionym cechy kumulacji (kaskadowości) dzięki specyficznej metodzie jego rozliczania: podatnik nalicza ten podatek od wartości sprzedanych przez siebie towarów i usług, ale płaci tylko różnicę pomiędzy podatkiem naliczonym a zapłaconym w związku z wcześniejszym nabyciem towarów i usług

(produkcyjnych lub handlowych), uwidocznionym w fakturach nabycia lub dokumentach celnych. Jeśli różnica jest ujemna (co może mieć miejsce np. w przypadku, gdy produkt obłożony jest niższą stawką podatku niż materiały, z których został wytworzony), płatnik ma prawo do zwrotu nadpłaconego podatku z urzędu skarbowego. Podatek VAT ma charakter liniowy. Polskie prawo podatkowe przewiduje stawkę podstawową 22% (dla większości towarów i usług), stawkę obniżoną 7% (m.in. surowce energetyczne i nośniki energii, materiały budowlane, roboty budowlano-montażowe związane z budownictwem mieszkaniowym, obiekty budownictwa mieszkalnego), stawkę 0% (głównie dla towarów eksportowanych). Obowiązek płacenia podatku VAT spoczywa na osobach fizycznych, prawnych oraz jednostkach organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, sprzedających w ciągu roku towary i usługi o wartości przekraczającej określoną przepisami kwotę (waloryzowaną co roku w związku z inflacją).

W zależności od organu pobierającego podatki można je podzielić na:

a) **podatki centralne,**

b) **podatki lokalne,** to grupa podatków stanowiących dochody własne gmin. Rady gmin mają prawo do ustalania ich wysokości, kierując się stawkami maksymalnymi zawartymi w ustawie oraz interesem gminy i jej mieszkańców. Do podatków lokalnych zalicza się: podatek od nieruchomości, podatek od środków transportu (niesłusznie nazywany potocznie podatkiem drogowym), płacony przez mieszkających na obszarze gminy właścicieli środków transportu w wysokości uzależnionej od rodzaju i pojemności silnika pojazdu, podatek od posiadania psów, opłaty skarbowe, opłaty targowiskowe i miejscowe (taksa klimatyczna).

W zależności od sposobu opodatkowania dochodów pochodzących z różnych źródeł rozróżnia się:

a) **podatek celularny** – to typ opodatkowania polegający na odrębnym opodatkowywaniu każdego rodzaju dochodów podatników. Pozwala na preferowanie jednych, a dyskryminowanie innych rodzajów dochodów przez ustalanie zróżnicowanych stawek i skal opodatkowania. Utrudnia jednak stosowanie progresji w stosunku do podatników osiągających dochody z kilku źródeł,

b) **podatek globalny** – to typ opodatkowania polegający na łącznym opodatkowaniu wszystkich składników dochodu podatnika, niezależnie od ich źródła, wg jednolitej skali. Ułatwia stosowanie progresji podatkowej, jego naliczanie jest jednak bardziej skomplikowane niż w przypadku podatku cedularnego, wymaga sprawnej administracji podatkowej.

4. PRZEDMIOT, PODMIOT I PODSTAWA OPODATKOWANIA.

Przedmiot opodatkowania - to tytuł prawny uprawniający organa podatkowe do naliczania różnych rodzajów podatków i zobowiązania różnych podmiotów opodatkowania do ich uiszczenia, przedmiotem opodatkowania mogą być między innymi dochody uzyskiwane z różnych tytułów, wytwarzane bądź nabywane dobra lub usługi, posiadane i użytkowane dobra majątkowe.

Podmiot opodatkowania - to osoba fizyczna bądź prawna, na której ciąży obowiązek regulowania podatków naliczanych z różnych tytułów i związanych wskutek tego z różnym przedmiotem opodatkowania.

Podstawa opodatkowania - to wartość, wyrażona w jednostce pieniężnej, na której podstawie wyznaczana jest wielkość należnego podatku - zgodnie z obowiązującą formułą jego naliczania.

5. JAKI JEST POLSKI SYSTEM PODATKOWY?

W polskim systemie podatkowym występuje szereg podatków, przy czym nie wszystkie z nich są formalnie nazywane podatkami, choć mają ich charakter. W 2013 r. polscy przedsiębiorcy zapłacili 18 różnego rodzaju podatków. Obok dużej ilości obciążeń podatkowych polski system podatkowy charakteryzuje się:

- a) dużym poziomem skomplikowania,
- b) częstą zmianą przepisów podatkowych,
- c) niejednolitymi interpretacjami przepisów podatkowych.

W efekcie, w rankingu przyjazności systemów podatkowych przeprowadzanym rokrocznie przez Bank Światowy, Polska znalazła się w 2013 r. na dalekim 113 miejscu na 189 państw.

MATERIAŁY I POMOCE EDUKACYJNE DO TEMATU – PODATKI

Krok w przedsiębiorczość, Podręcznik do podstaw przedsiębiorczości dla szkół ponadgimnazjalnych, Zbigniew Makieła, Tomasz Rachwał, Nowa Era, Warszawa 2014

Portale i strony internetowe - www.podrecznik.edugate.pl, podreczniki.pl, pl.wikipedia.org, www.podatki.gov.pl, money.pl, www.smith.org.pl, www.gov.pl, ksiegowosc.infor.pl, filmy o podatkach na YouTube.

POLECENIA DO WYKONANIA

Proszę przeczytać powyższe streszczenie, ewentualnie temat z podręcznika: „Podatki”, str. 100 – 105 lub skorzystać ze źródeł internetowych, a następnie odpowiedzieć na następujące pytania i wysłać odpowiedzi do 21 kwietnia 2020 r. na e-maila: rsegda1@o2.pl:

- 1. Wymień i opisz trzy funkcje podatków.**
- 2. Podaj i scharakteryzuj podatki dochodowe.**
- 3. Wymień i opisz podatki majątkowe.**

W razie problemów proszę pisać do mnie na wyżej podanego e-maila.